

УДК 339.9:338.24

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.216.410-416>**Христенко О.В.**

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Khrystenko Oleksandr

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

<https://orcid.org/0009-0004-4922-5080>**Богуславська С.І.**

доктор економічних наук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Bohuslavska Svitlana

Dr. of Economic Sc.

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

<https://orcid.org/0000-0002-6834-9765>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти формування концептуальних засад управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) України в умовах післявоєнного відновлення. Автор аналізує вплив сучасних глобальних викликів, таких як цифровізація торговельних потоків, зміна архітектури міжнародної безпеки та енергетичний перехід, на стратегічні пріоритети вітчизняних підприємств. Окрему увагу приділено механізмам адаптації системи управління ЗЕД до вимог європейської інтеграції та екологічних стандартів. У роботі запропоновано модель багаторівневого управління, що базується на принципах інклюзивності, цифрової трансформації та мінімізації воєнних ризиків. Доведено, що ефективне відновлення експортного потенціалу можливе лише за умови переходу від сировинної моделі до виробництва товарів із високою часткою доданої вартості.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, післявоєнне відновлення, стратегічне управління, глобальні виклики, євроінтеграція, експортний потенціал.

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES AND POST-WAR RECOVERY

The article is devoted to the study of the conceptual foundations of foreign economic activity (FEA) management in the context of global instability and the strategic needs for Ukraine's post-war reconstruction. The relevance of the topic is determined by the critical need to restore the country's export potential and integrate it into global value chains under new geopolitical conditions. The main goal of the study is to develop a comprehensive conceptual model for managing foreign economic operations that can ensure economic stability and growth during the recovery period.

The research methodology is based on a systematic approach to analyzing international economic relations, using methods of structural and functional analysis, as well as logical generalization to form a new management paradigm. The author examines the impact of global challenges, such as the "green" transition and the digitalization of international trade, on the adaptive capacity of Ukrainian exporters.

The results of the study indicate that the traditional model of FEA management, focused on extensive growth, is no longer effective. A new concept is proposed that integrates risk management, investment attraction, and technological modernization. Key findings emphasize that post-war recovery should be based on the "Build Back Better" principle, requiring the implementation of innovative management tools, such as digital customs platforms, war risk insurance, and state support for high-tech exports. Special attention is paid to the synchronization of national regulations with European Union standards as a mandatory condition for market expansion.

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Христенко О.В., Богуславська С.І., 2026

The practical value of the article lies in the possibility of using the proposed recommendations by state authorities to improve the regulatory environment of FEA and by business representatives to optimize their foreign market entry strategies. The identified management vectors contribute to increasing the competitiveness of the national economy and ensuring its long-term sustainable development in the international arena. The proposed conceptual foundations may also serve as a basis for further research into mechanisms of export development, international investment cooperation, technological modernization, and institutional support for Ukraine's integration into European and global economic processes.

Keywords: foreign economic activity, post-war reconstruction, global challenges, strategic management, European integration, export potential, economic resilience.

JEL classification: F10, F20, F63, O52.

Постановка проблеми. Післявоєнне відновлення економіки України є одним із найбільш масштабних викликів сучасності, що потребує докорінного перегляду підходів до управління зовнішньоекономічною діяльністю. В умовах руйнування логістичних ланцюгів, втрати частини промислових потужностей та зміни географії експортних потоків, ЗЕД стає не просто джерелом валютних надходжень, а ключовим інструментом відбудови національної господарської системи. Глобальне середовище, у якому доводиться функціонувати вітчизняним суб'єктам ЗЕД, зазнає стрімкої трансформації під впливом геополітичної нестабільності, посилення протекціонізму, цифрової революції у міжнародній торгівлі та вимог «зеленого» переходу (зокрема впровадження механізму вуглецевого коригування імпорту на кордоні ЄС – СВАМ). У цих складних реаліях проблема полягає у необхідності одночасного вирішення завдань операційного виживання суб'єктів господарювання та їхньої глибокої стратегічної трансформації.

Зв'язок цього завдання з практичними потребами держави є очевидним: формування нової концепції управління ЗЕД безпосередньо впливає на темпи макроекономічної стабілізації, обсяги залучення прямих іноземних інвестицій та виконання вимог щодо повноправного членства України в Європейському Союзі. Відтак, виникає об'єктивна потреба у теоретико-методологічному обґрунтуванні концептуальних засад управління зовнішньоекономічною діяльністю, які б враховували як специфіку воєнних та післявоєнних ризиків, так і глобальні мегатренди світового розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні підвалини управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та держав в умовах глобалізаційних трансформацій закладені у фундаментальних працях багатьох провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Різноманітні аспекти адаптації економічних систем до кризових явищ, питання формування експортного потенціалу та регулювання міжнародних торговельних відносин досліджувались у таких науковцях як Гаврилюк І., Завгородній А., Козак Ю., Притула Н., Єрмакова О., Чорний Р., Венгер В., Кушніренко О., Чорна Н., Гаврилюк І. [1, 2, 3, 4, 5].

Питанням державного менеджменту та повоєнної відбудови економіки, оцінці інституційних трансформацій та інтеграції України до європейського економічного простору присвячено сучасні розвідки

відомих українських фахівців, зокрема Хаустова В., Решетняк О., Проноза П., Лук'яненко Д., Поручник А., Колот А. [6, 7]. У працях наголошується на важливості диверсифікації ринків збуту та переходу від експорту первинної сировини до формування ланцюгів створення високої доданої вартості.

Попри значний науковий доробок, низка питань залишається дискусійною та недостатньо висвітленою. Зокрема, більшість існуючих підходів до управління ЗЕД розроблялися у відносно стабільних умовах функціонування світового ринку або ж орієнтувалися на подолання циклічних економічних криз. Натомість, синергетичний ефект від одночасної дії системних руйнувань внаслідок повномасштабної війни та жорстких вимог глобальних викликів (таких як повна цифровізація митних процедур за стандартами ЄС, екологізація виробництва та специфічні інструменти страхування воєнно-політичних ризиків) потребує додаткового дослідження. Залишаються невирішеними завдання інституційного узгодження багаторівневих систем управління ЗЕД (на макро-, мезо- та мікрорівнях) в межах реалізації концепції «Build Back Better» (відбудувати краще, ніж було).

Метою статті є розробка та обґрунтування концептуальних засад багаторівневої системи управління зовнішньоекономічною діяльністю України в умовах глобальних викликів та необхідності післявоєнного відновлення, що орієнтована на диверсифікацію експортного потенціалу, мінімізацію воєнно-політичних ризиків та синхронізацію регуляторних механізмів із стандартами Європейського Союзу.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Зокрема, метод логічного узагальнення та систематизації застосовано під час формулювання концептуальних засад нової парадигми управління ЗЕД, концепції «Build Back Better» та визначення стратегічних напрямів адаптації українського експорту. Метод контент-аналізу використаний у критичному огляді фахової літератури; метод системного підходу застосовано для комплексної оцінки зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) як багатокomпонентної системи, що функціонує під впливом зовнішніх глобальних викликів та внутрішніх чинників післявоєнного відновлення; структурно-функціональний аналіз - для визначення елементів системи управління ЗЕД, розмежування функцій державних органів і суб'єктів господарювання, а також для формування багаторівневої моделі управління;

метод аналізу та синтезу - для деталізації глобальних викликів (цифровізація, «зелений» перехід, трансформація архітектури безпеки) та оцінки їхнього впливу на реструктуризацію вітчизняного експортного потенціалу. Метод порівняльного аналізу застосовано для зіставлення традиційної екстенсивної (сировинної) моделі управління ЗЕД із запропонованою інноваційною моделлю, орієнтованою на товари з високою часткою доданої вартості; методи стратегічного та ситуаційного аналізу - для ідентифікації воєнних ризиків, обґрунтування інструментів їх мінімізації (зокрема, страхування ризиків та цифровізації митних процедур) а також визначення шляхів гармонізації регуляторного середовища України зі стандартами ЄС.

Виклад основних результатів дослідження. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною діяльністю України в сучасних умовах відбувається під одночасним впливом двох потужних векторів: безпрецедентних внутрішніх деструкцій, спричинених воєнними діями, та динамічних зрушень у глобальному економічному середовищі [8]. Для формування адекватної концепції менеджменту ЗЕД насамперед необхідно систематизувати ключові виклики та загрози, які визначають архітектуру сучасного та майбутнього зовнішньоекономічного простору країни. Серед внутрішніх чинників деструктивного характеру найбільш критичними є глибокі інфраструктурні та логістичні розриви. Фізичне руйнування або блокування ключових морських портів Чорноморського та Азовського басейнів, які традиційно забезпечували понад 70% обсягів вітчизняного експорту, змусило суб'єктів ЗЕД переорієнтуватися на значно дорожчі та менш пропускні залізничні та автомобільні маршрути через західні кордони [9]. Це призвело до суттєвого зростання логістичної складової у собівартості продукції та зниження її конкурентоспроможності на віддалених світових ринках.

Руйнування великих промислових об'єктів (зокрема металургійних гігантів півдня та сходу), мінування значних площ сільськогосподарських угідь, окупація територій із потужними сировинними базами та дефіцит енергетичних потужностей призвели до вимушеного скорочення фізичних обсягів виробництва експортноорієнтованої продукції і, як наслідок, втрата виробничого та ресурсного потенціалу. Масове вимушене переміщення населення як всередині країни, так і за її межі сформувало гострий дефіцит кваліфікованої робочої сили та управлінських кадрів у сфері міжнародного менеджменту, маркетингу та логістики.

Водночас, управління ЗЕД не може обмежуватися

лише реакцією на внутрішні воєнні загрози. Воно має адаптуватися до глобальних мегатрендів світової економіки, серед яких визначальними є екологізація («зелений перехід») та тотальна цифровізація міжнародних торговельних потоків.

Особливе місце у системі глобальних викликів для українських експортерів посідає європейський курс на кліматичний нейтралітет. Впровадження в Європейському союзі механізму вуглецевого коригування імпорту на кордоні (Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM) висуває жорсткі вимоги до екологічності виробничих процесів. Суб'єкти ЗЕД України, які експортують до ЄС продукцію з високим рівнем вуглецевого сліду (цемент, електроенергію, добрива, залізо, сталь та алюміній), опиняються під загрозою додаткового фінансового навантаження. Це актуалізує потребу в інтеграції екологічного менеджменту до загальної системи управління ЗЕД підприємств, стимулюючи модернізацію виробництва відповідно до стандартів Green Deal.

Іншим важливим трендом є цифрова трансформація світової торгівлі. Перехід на цифрові платформи, використання технологій блокчейн для верифікації ланцюгів постачання, автоматизація митних процедур та впровадження безпаперового документообігу вимагають від української системи державного та корпоративного управління ЗЕД прискореної диджиталізації [10]. Синхронізація національних інформаційних систем із європейськими (наприклад, з Новою комп'ютеризованою транзитною системою – NCTS) є критично важливою умовою для мінімізації часових та фінансових витрат під час перетину кордонів.

Таким чином, сучасна парадигма управління ЗЕД має базуватися на гнучкості, здатності до швидкої реконфігурації логістичних та виробничих процесів, а також на випереджальній адаптації до регуляторних вимог ключових торговельних партнерів, насамперед Європейського союзу.

Складність та багатовекторність сучасних викликів унеможливають ефективне регулювання зовнішньоекономічної сфери за допомогою ізольованих інструментів. Потреба післявоєнного відновлення вимагає розробки та впровадження комплексної багаторівневої моделі управління ЗЕД, яка забезпечить синергетичну взаємодію між державними інституціями, регіональними структурами та безпосередньо суб'єктами господарювання.

Архітектуру запропонованої концептуальної моделі доцільно структурувати за трьома взаємопов'язаними рівнями (табл. 1).

Таблиця 1

Розбудова багаторівневої моделі управління ЗЕД та механізми мінімізації воєнних ризиків

Рівень управління ЗЕД	Стратегічна мета та завдання	Ключові інструменти реалізації
Макроекономічний рівень (державне управління).	На цьому рівні ключове завдання полягає у формуванні сприятливого нормативно-правового та інституційного середовища, гармонізації національного законодавства з регламентами та директивами ЄС, укладанні нових та диверсифікації існуючих угод про вільну торгівлю.	Пріоритетними інструментами тут виступають цифровізація митних сервісів, фіскальне стимулювання експортерів продукції з високою доданою вартістю та розвиток національної системи дипломатичної підтримки вітчизняного бізнесу за кордоном.
Мезоекономічний рівень (регіональний та галузевий менеджмент).	Передбачає координацію зусиль місцевих органів влади, територіальних громад, профільних асоціацій та торгово-промислових палат.	Головний фокус зміщується на створення регіональних експортних кластерів, розбудову прикордонної логістичної інфраструктури (сухих портів, перевантажувальних терміналів), підтримку релокованих підприємств-експортерів та залучення цільових іноземних інвестицій у специфічні промислові зони регіонів.
Мікроекономічний рівень (корпоративне управління).	Охоплює безпосередній менеджмент зовнішньоекономічних операцій на рівні підприємств. На цьому етапі управління ЗЕД трансформується з суто операційної діяльності у стратегічну.	Підприємства змушені впроваджувати гнучкі системи ризик-менеджменту, здійснювати постійний моніторинг кон'юнктури закордонних ринків, диверсифікувати канали постачання та збуту, а також інвестувати у цифрові інструменти маркетингу й екологізацію виробничих циклів.

Джерело: сформовано авторами на основі [2-3].

Центральною ланкою, що забезпечує життєздатність цієї багаторівневої моделі в умовах воєнного стану та періоду відбудови, є створення дієвого механізму мінімізації та страхування воєнно-політичних ризиків. Досі класичні інструменти міжнародного комерційного страхування виявлялися неефективними у ситуаціях повномасштабного

збройного конфлікту через надто високу вартість або повне виключення воєнних ризиків зі страхових полісів.

В межах формування нової концепції управління ЗЕД пропонується модель трикомпонентного страхування ризиків (табл. 2).

Таблиця 2

Інституційне забезпечення системи страхування зовнішньоекономічної діяльності в період відновлення

Напрямок інституційної підтримки	Зміст та інструменти реалізації
Державні гарантії через національні інституції розвитку.	Активізація та капіталізація Експортно-кредитного агентства (ЕКА) України з розширенням його мандату на страхування інвестицій від воєнних ризиків не лише для іноземних, а й для вітчизняних експортерів.
Залучення міжнародних фінансових організацій (МФО).	Масштабування програм страхування через Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA), що входить до групи Світового банку, та Американську корпорацію з фінансування міжнародного розвитку (DFC). Це дозволяє покривати ризики експропріації, воєнних руйнувань та обмежень на конвертацію валюти для великих інвестиційних проєктів.
Створення пулів приватного капіталу та перестраховування.	Формування спеціалізованих міжнародних страхових пулів за підтримки провідних світових перестраховувальних компаній (зокрема, синдикатів Lloyd's), що дозволить розподілити ризики логістичних маршрутів (наприклад, судноплавства у Чорноморському басейні) та знизити вартість фрахту для українських вантажів.

Джерело: сформовано авторами на основі [8-10].

Таким чином, інтеграція інструментів страхування воєнних ризиків у загальну систему управління ЗЕД виступає каталізатором інвестиційної активності, створюючи захисний «парасольковий» ефект для модернізації промислового сектору країни.

Визначаючи стратегічні вектори подолання сировинної залежності та євроінтеграційні інструменти розвитку високотехнологічного експорту треба звернути першочергову увагу на те, що структура українського експорту впродовж багатьох

років зберігала виражений сировинний характер, де домінували продукція агропромислового комплексу низького ступеня переробки та чорні метали. Воєнні руйнування та логістичний колапс довели остаточну вичерпаність цієї моделі: експорт великих обсягів дешевої сировини за умов високої вартості логістики стає економічно збитковим. Відтак, ключовим стратегічним вектором післявоєнного відновлення системи управління ЗЕД має стати стимулювання переходу до виробництва та експорту наукоємних

товарів і послуг із високою часткою доданої вартості.

У контексті європейської інтеграції України найважливішими інструментами реалізації цього переходу є підписання Угоди АСАА («промисловий безвіз»), гармонізація технічних регламентів та стандартів (ISO, EN), а також повноцінна інтеграція національних систем до спільної транзитної системи ЄС NCTS й отримання статусу Авторизованого економічного оператора (АЕО).

Гармонізацію технічних регламентів та стандартів може забезпечити перехід від застарілих систем стандартизації до сучасних європейських норм (ISO, EN), що вимагатиме суттєвої модернізації корпоративного управління на мікрорівні. Підприємства мають інтегрувати системи контролю якості на всіх етапах виробничого ланцюга, що автоматично підвищить їхню конкурентоспроможність не лише в ЄС, а й на глобальних ринках.

Повноцінна інтеграція України до спільної транзитної системи ЄС та отримання статусу Авторизованого економічного оператора (АЕО) для сумлінних експортерів дозволяє проходити митні процедури за спрощеними та прискореними алгоритмами. Це є критично важливим для інтеграції вітчизняних підприємств [11] у європейські виробничі ланцюжки just-in-time (якраз вчасно) при синхронізації митних процедур через систему NCTS.

Для подолання сировинного ухилу та підтримки інноваційного бізнесу на державному рівні пропонується впровадження системи фінансово-інституційних стимулів. По-перше, доцільно запровадити диференційовані ставки оподаткування або механізми податкових канікул для новостворених експортноорієнтованих підприємств у сферах глибокої переробки агропродукції, біотехнологій та альтернативної енергетики. По-друге, критично важливим є розширення програм грантової підтримки для покриття витрат на сертифікацію та патентний захист українських розробок на зовнішніх ринках.

Окремим драйвером трансформації експортного потенціалу виступає сектор інформаційних технологій (IT) та інжинірингових послуг. Управління ЗЕД у цій сфері потребує мінімальних логістичних витрат та має високу стійкість до фізичних інфраструктурних руйнувань завдяки можливостям хмарних технологій і дистанційної роботи. Державна підтримка цього напрямку має фокусуватися на розвитку віртуальних інкубаторів, інтеграції українських технологічних кластерів до європейських дослідницьких мереж (наприклад, у межах програм Horizon Europe) та захисті прав інтелектуальної власності [12].

Таким чином, переорієнтація управління ЗЕД із забезпечення кількісних показників експорту сировини на якісні параметри технологічного розвитку є безальтернативним шляхом побудови стійкої, конкурентоспроможної та інтегрованої у європейський простір національної економіки.

Висновки. Розроблена концепція управління зовнішньоекономічною діяльністю України поглиблює теоретичні надбання та пропонує

практичний інструментарій для подолання глобальних загроз й забезпечення післявоєнного розвитку країни. Питання, розкриті в роботі, дозволяють зробити науково обґрунтовані підсумки щодо комплексного досягнення поставленої мети дослідження: розробки та обґрунтування концептуальних засад багаторівневої системи управління зовнішньоекономічною діяльністю України в умовах глобальних викликів та необхідності післявоєнного відновлення. Співвіднесення отриманих результатів із метою уможливило сформулювати та обґрунтувати необхідність зміни парадигми управління ЗЕД в умовах зовнішніх і внутрішніх деструкцій. На основі аналізу системних викликів (інфраструктурні розриви, втрата виробничих потужностей, кадровий дефіцит) та глобальних трендів («зелений» перехід, СВМ, цифровізація торгівлі) доведено, що традиційна екстенсивна модель менеджменту ЗЕД є вичерпаною. Це зумовлює перехід до адаптивного, ризикоорієнтованого та гнучкого управління, здатного реагувати на геополітичні й екологічні вимоги. Розроблено та структуровано багаторівневу модель управління ЗЕД. У контексті реалізації мети щодо створення комплексної системи управління, обґрунтовано архітектуру взаємодії трьох рівнів: макроекономічного (державне регулювання, цифровізація митних процедур, гармонізація з нормами ЄС); мезоекономічного (розбудова регіональних експортних кластерів та прикордонної логістики); мікроекономічного (корпоративний ризик-менеджмент, екологізація та диверсифікація ринків). Синергія цих рівнів виступає практичним механізмом втілення концепції «Build Back Better». Сформовано інституційний механізм мінімізації воєнно-політичних ризиків. Відповідно стратегії щодо забезпечення стійкості ЗЕД у період відбудови, запропоновано трикомпонентну модель страхування ризиків. Вона передбачає розширення мандату Експортно-кредитного агентства (ЕКА), масштабування гарантійних програм міжнародних фінансових організацій (MIGA, DFC) та залучення приватних страхових і перестраховальних пулів, що є необхідною умовою захисту інвестицій і відновлення торговельних потоків. Визначено стратегічні вектори якісної трансформації експортного потенціалу. Розкриваючи завдання щодо подолання сировинної залежності та інтеграції в європейський економічний простір, доведено необхідність переходу до виробництва товарів із високою часткою доданої вартості. Ключовими інструментами реалізації цього вектору визначено підписання Угоди АСАА («промисловий безвіз»), імплементацію транзитної системи NCTS, набуття статусу Авторизованого економічного оператора (АЕО), а також фінансово-податкове стимулювання високотехнологічних і цифрових секторів економіки. Напрямами подальших розвідок є обґрунтування методичних підходів до діагностики готовності вітчизняних підприємств різних галузей до імплементації регуляторних вимог Європейського Союзу (зокрема в частині СВМ), поряд із поглибленою розробкою організаційно-економічних

механізмів державно-приватного взаєморозуміння та інвестування в розбудову прикордонної інфраструктури України.

Декларація щодо використання інструментів штучного інтелекту. Під час підготовки цієї статті у 2026 році було використано інструменти штучного інтелекту (зокрема, модель Gemini 1.5 Pro від компанії Google). Використання ШІ обмежувалося

стилістичним редагуванням англomовного тексту анотації, а також структуруванням і технічним упорядкуванням окремих фрагментів тексту з обов'язковою подальшою перевіркою, коригуванням та остаточним схваленням авторами. Автори несуть повну відповідальність за наукову обґрунтованість, зміст, фактичні дані, висновки та актуальність переліку використаних джерел.

Список використаних джерел:

1. Гаврилюк І. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами Європейського Союзу. Економіка та суспільство. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-3>
2. Завгородній А. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: нормативний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 39. С. 62–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2019_39_10 (дата звернення: 23.05.2026).
3. Козак Ю., Притула Н., Єрмакова О. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 240 с. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3f4e3c9-4d84-45e5-8885-6811416cc50d/content> (дата звернення: 23.05.2026).
4. Чорний Р., Венгер В., Кушніренко О., Чорна Н. Інноваційно-промисловий розвиток регіонів України: перспективи та обмеження. Економіка України. 2025. Т. 68, № 2(759). С. 3–27. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.02.003>
5. Гаврилюк І. Розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-53>
6. Хаустова В., Решетняк О., Проноза П. Сучасні війни та воєнні конфлікти: сутність, класифікація, особливості та вплив на економіку. Бізнес Інформ. 2022. № 11. С. 6–21. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-6-21>
7. Лук'яненко Д., Поручник А., Колот А. та ін. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 420 с. URL: https://fupstar.kneu.edu.ua/ua/kaf_fupstar/k_upravlinnja_personalom/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/gelvm/ (дата звернення: 23.05.2026).
8. Чепелєв М., Зіхенедер М., Євстігнєєва А., Цахманн Г. Вплив СВМ на економіку України та її зусилля з декарбонізації : аналітичний звіт. Green Deal Ukraina. (Травень 2025). URL: <https://greendealukraina.org/uk/products/analytical-reports/cbams-effects-on-ukraines-economy-ta-its-decarbonisation-efforts> (дата звернення: 18.05.2026).
9. Розвиток системи страхування воєнних ризиків за участю MIGA та DFC. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cf65cd05-4b5d-4610-a71c-5829d81cb6de&title=UkrainaPochina> (дата звернення: 18.05.2026).
10. Геєць В. Нестабільність та економічне зростання : монографія. Київ : Ін-т економ. прогноз. НАН України, 2000. 344 с. <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2000/nestabilnist-ta-ekonomichne-zrostannja> (дата звернення: 18.05.2026).
11. Faichuk O., Zvarun V. Трансформація поняття «управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства». Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2025. Вип. 4(18). С. 647–654. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0454>
12. Зелінська О., Галазюк Н. Трансформація зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах сучасних викликів. Економіка та суспільство. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-60>

References:

1. Havryliuk, I. (2024). Zovnishnoekonomichna diialnist Ukrainy z krainamy Yevropeiskoho Soiuzu [Foreign economic activity of Ukraine with European Union countries]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-3>
2. Zavhorodnii, A. (2019). Pravove rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti: normativnyi aspekt [Legal regulation of foreign economic activity: Regulatory aspect]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia : Ekonomika i menedzhment*, (39), 62–67. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2019_39_10
3. Kozak, Yu., Prytula, N., & Yermakova, O. (Eds.). (2016). Zovnishnoekonomichna diialnist: pidpriemstvo-rehion [Foreign economic activity: Enterprise-region]. *Tsentr uchbovoi literatury*. <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3f4e3c9-4d84-45e5-8885-6811416cc50d/content>
4. Chornyi, R., Venher, V., Kushnirenko, O., & Chorna, N. (2025). Innovatsiino-promyslovyi rozvytok rehioniv Ukrainy: perspektyvy ta obmezhenia [Innovation and industrial development of Ukrainian regions: Prospects and limitations]. *Ekonomika Ukrainy*, 68(2), 3–27. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.02.003>

5. Havryliuk, I. (2022). Rozvytok mizhnarodnoi torhivli v mekhanizmi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v Ukraini [Development of international trade in the system of international economic relations in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-53>
6. Khaustova, V., Reshetniak, O., & Pronoza, P. (2022). Suchasni viiny ta voenni konflikty: sutnist, klasyfikatsiia, osoblyvosti ta vplyv na ekonomiku [Modern wars and military conflicts: Essence, classification, features and impact on the economy]. *Biznes Inform*, (11), 6–21. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-6-21>
7. Lukianenko, D., Poruchnyk, A., & Kolot, A. (Eds.). (2008). *Hlobalna ekonomika XXI stolittia: liudskyi vymir* [Global economy of the 21st century: Human dimension]. KNEU. https://fupstap.kneu.edu.ua/ua/kaf_fupstap/k_upravlinnja_personalom/ustv/ustv_praci/ustv_prazi/gelvm/
8. Chepeliev, M., Zicheneder, M., Yevstihnieieva, A., & Zachmann, G. (2025, May). Vplyv CBAM na ekonomiku Ukrainy ta yii zusyllia z dekarbonizatsii [CBAM's effects on Ukraine's economy and its decarbonisation efforts] (Analytical Report). Green Deal Ukraina. <https://greendealukraina.org/uk/products/analytical-reports/cbams-effects-on-ukraines-economy-ta-its-decarbonisation-efforts>
9. Ministry of Economy of Ukraine. (n.d.). Rozvytok systemy strakhuvannia voiennykh ryzykiv za uchastiu MIGA ta DFC [Development of war risk insurance system with MIGA and DFC participation]. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cf65cd05-4b5d-4610-a71c-5829d81cb6de&title=UkrainaPochina>
10. Heiets, V. (2000). Nestabilnist ta ekonomichne zrostantia [Instability and economic growth]. Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine. <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2000/nestabilnist-ta-ekonomichne-zrostantia>
11. Faichuk, O., & Zvarun, B. (2025). Transformatsiia poniattia «upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva» [Transformation of the concept «management of foreign economic activity of the enterprise»]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii*, (4), 647–654. <https://doi.org/10.32750/2025-0454>
12. Zelinska, O., & Halaziuk, N. (2024). Transformatsiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti vitchyznyanykh pidpriemstv v umovakh suchasnykh vyklykiv [Transformation of foreign economic activity of domestic enterprises under modern challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-60>

Дата надходження статті: 06.07.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 19.08.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.09.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.